

Till: Socialdepartementet
Enheten för folkhälsa och sjukvård
Ämnesråd Erika Borgny

2022-01-17
S2021/07285

Remissvar utkast lagrådsremiss: Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter) och RFSL Ungdom (Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över *Utkast på lagrådsremiss: Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen*. Vi lämnar härmed över följande synpunkter.

Inledning

En uppdatering av könstillhörighetslagen som separerar medicin från juridik, som utgår från självidentifikation och självbestämmande och som möjliggör för minderåriga att ändra sitt juridiska kön är den viktigaste rättighetsreformen för transpersoner sen tvångssteriliseringarna avskaffades. Vi ser att allt fler länder går mot lagar som baseras på självbestämmande, vilket också speglas i målen i Europakommissionens hbtqi-strategi 2020-2025. Det är av allra största vikt att få till en modern könstillhörighetslag, RFSL och RFSL Ungdom tillstyrker därför förslaget. Nedan beskriver vi mer i detalj särskilt viktiga områden samt några delar i förslaget som vi är frågande eller skeptiska till.

RFSL och RFSL Ungdoms sammanfattande synpunkter

- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att särskilja lagen som reglerar kirurgiska ingrepp i könsorganen vid könsdysfori från den juridiska processen kring ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.
- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för personer över 12 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, samt att det inte ska krävas någon diagnos eller läkarintyg på att önskan om att ändra juridiskt kön är i linje med ens könsidentitet.
- RFSL och RFSL Ungdom är mycket kritiska till att ändring av juridiskt kön ska få presumtionsverkan och inte vara bindande för myndigheter och domstolar.
- RFSL och RFSL Ungdom anser att det är olyckligt att det krävs medicinsk prövning för att få ändra juridiskt kön ytterligare en gång. I och med att intyg från vårdgivare krävs för att få tillgång till nytt juridiskt kön sammanblandas juridiken med vården på ett sätt som går emot grundprincipen om självbestämmande.
- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att alla vars kropp inte stämmer överens med könsidentiteten omfattas av den nya lagen om kirurgiska ingrepp i könsorganen och att även de ickebinära som behöver kommer kunna få tillgång till underlivsoperationer.

Bakgrund

Lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall var världens första lag som reglerade ändring av juridiskt kön. Sedan tidigt 1970-tal har mycket hänt på området rättigheter för transpersoner, men lagtexten har förutom mindre men mycket betydande förändringar i kraven förblivit intakt och lagens förarbete är idag utdaterat. Utredningen “Juridiskt kön och medicinsk könskorrigering” (SOU 2014:91) lade förslag på ny lagstiftning på området där medicin och juridik separerades, vars förslag RFSL och RFSL Ungdom i stort välkomnade. Efter att utredningens förslag lagts i en byrålåda i några år kom 2018 lagrådsremissen som baserades på utredningarna “Ändring av det kön som framgår i folkbokföringen” (Ds 2018:17) och “Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen” (Ds 2018:11). Den lagrådsremissen fick kritik av lagrådet och blev aldrig en proposition. Även om processen att arbeta fram en ny könstillhörighetslag har varit lång är det glädjande att detta utkast till lagrådsremiss nu lägger förslag som i huvudsak går i linje med utredningen och de tidigare departementsskrivelserna. Trans- och intersexpersoner ska ha rätt till kroppslig integritet, en person ska inte behöva få en psykiatrisk diagnos för att få sin könsidentitet erkänd av staten.¹ Alla människor, oavsett ålder, ska ha friheten att utifrån självidentifikation ändra det kön som framgår av folkbokföringen på ett administrativt enkelt och transparent sätt.²

¹ The Yogyakarta Principles plus 10 (2017).

² The Yogyakarta Principles plus 10 (2017).

Lagförslaget om kirurgiska ingrepp innebär i korthet att:

- 1) En person inte ska behöva ändra juridiskt kön för att få tillgång till könsbekräftande ingrepp i könsorganen.
- 2) Även ickebinära får tillgång till sådan vård.
- 3) Myndiga personer inte behöver söka tillstånd hos Socialstyrelsen för att få göra ingrepp i könsorganen.
- 4) Intersexpersoner (som i utkastet benämns personer med medfödda avvikelser i könsutvecklingen) ska få all sin vård inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen (HSL), och inte lyda under denna lagstiftning.

Lagförslaget om juridiskt kön innebär i korthet att:

- 1) Ingen medicinsk behandling eller diagnos krävs för att få ändra juridiskt kön en första gång.
- 2) En första ansökan görs direkt hos Skatteverket och att det krävs en bekräftelse efter en betänketid på 4 månader.
- 3) Barn från 12 år kommer kunna ansöka om nytt juridiskt kön tillsammans med sina vårdnadshavare.
- 4) Det krävs ett intyg från vårdgivare och beslut från Socialstyrelsen om en person har ändrat juridiskt kön och vill göra ytterligare en ändring. Dessa regler är desamma för trans- och intersexpersoner.
- 5) Intersexbarn under 12 år kan ändra juridiskt kön om ändringen går i linje med barnets könsidentitet.
- 6) Sökanden måste vara folkbokförd i Sverige eller svensk medborgare.

Detta lagförslag är ett viktigt steg i rätt riktning och kommer att innebära ökad hälsa och välbefinnande för trans- och intersexpersoner i Sverige. Norge införde liknande lagstiftning den 1 juli 2016. Lagstiftningen i Norge har haft god effekt och vi ser fram emot liknande lagstiftning även i Sverige.

Synpunkter på förslagen i utkastet

Upphävande av könstillhörighetslagen

- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att särskilja lagen som reglerar kirurgiska ingrepp i könsorganen vid könsdysfori från de juridiska processerna kring ändring av det kön som framgår av folkbokföringen.

En person ska inte behöva genomgå vård för att få tillgång till nytt juridiskt kön eller vice versa. Alltså är det mycket positivt att upphäva *Lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall* och ersätta den med två nya lagar.

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter

En ny lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen

- RFSL och RFSU Ungdom är mycket positiva till att alla vars kropp inte stämmer överens med könsidentiteten omfattas av den nya lagen om kirurgiska ingrepp i könsorganen och att även de ickebinära som behöver kommer att kunna få tillgång till underlivsoperationer.
- RFSL och RFSU Ungdom är positiva till att vården för intersexpersoner helt lyfts ut ur lagen om ingrepp i könsorganen och istället föreslås lyda under hälso- och sjukvårdslagen.
- RFSL och RFSU Ungdom är väldigt positiva till att ta bort tillståndskravet för myndiga personer så att beslut om underlivskirurgi flyttas från Rättsliga rådet till den myndiga personen själv i samråd med behandlande läkare.
- RFSL och RFSU Ungdom anser att det är positivt att det inte längre krävs synnerliga skäl för att få tillgång till kirurgiska ingrepp för personer mellan 18 och 23 år.
- RFSL och RFSU Ungdom är fortsatt mycket kritiska till de ingrepp som görs tidigt på barn som föds med olika intersexvariationer utan att det är medicinskt nödvändigt. En utredning bör tillsättas för att se hur dessa ingrepp kan beivras.

Behovet av en ny lag och lagens namn

Vi har inget att anmärka på att en ny lag införs och att den namnges enligt förslaget. Tvärtom välkomnar vi en ny lag med öppna armar, vi har väntat på den länge.

Lagens tillämpningsområde

RFSL och RFSU Ungdom ser positivt på att lagens tillämpningsområde snävas in så att den enbart omfattar personer som behöver göra ingrepp i könsorganen som syftar till att kroppen ska stämma överens med könsidentiteten. Det är positivt att personer med olika intersexvariationer i framtiden kommer att få sin vård utanför ramen för könstillhörighetslagen. Det är ett betydande framsteg jämfört med den förra lagrådsremissen, eftersom det nya förslaget innebär att vården för intersexpersoner inte begränsas jämfört med idag.

Det är även positivt att det inte görs skillnad på förutsättningarna för att få göra olika sorters ingrepp i könsorganen, utan att alla sorters ingrepp lyder under samma regler.

Vi är också positiva till att lagen vidgas så att även ickebinära personer som har behov av underlivskirurgi för sin hälsas skull ska kunna få det och att lagens tillämpningsområdet inte är begränsat till dem som har könsidentiteten man eller kvinna. Vissa ickebinära kan ha så stark könsdysfori att kirurgiska ingrepp är nödvändiga för välmåendet.

Förutsättningar för kirurgiskt ingrepp

Det bör inte krävas tillstånd för underlivskirurgi

RFSL och RFSU Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter

RFSL och RFSL Ungdom är positiva till att den enskildes individuella självbestämmanderätt har legat till grund för lagförslaget. Rimligtvis är det den behandlande läkaren som är den professionella som bäst kan avgöra vad patienten behöver, inte Socialstyrelsens Rättsliga råd. Det är också bra att det blir upp till vården och personen själv att avgöra hur länge en person ska ha upplevt att kroppen inte överensstämmer med könsidentiteten för att kirurgi ska komma på fråga.

Vi instämmer med utredaren att tillståndsprövningen inom Rättsliga rådet har spelat ut sin roll och att det bör vara en uppgift för den medicinska professionen (i samråd med patienten själv) att avgöra när underlivskirurgi kan och ska göras, i likhet med vad som gäller för övriga delar av den könsbekräftande vården och resten av hälso- och sjukvården. Det är redan nu väldigt ovanligt att Rättsliga rådet gör en annan bedömning än de utredande läkarna för binära transpersoner. Tillståndsprövningen inom Rättsliga rådet har alltså bara inneburit en onödigt lång väntan på beslut i de allra flesta fall. Dessutom är förfarandet mycket integritetskränkande, då en utomstående grupp människor som aldrig har träffat personen sitter och läser igenom en persons medicinska journaler och beslutar om personen är ”trans nog” att få genomgå kirurgiska ingrepp i könsorganen. Handläggningen kräver också onödiga vårdresurser, då en psykiater måste skriva ett intyg till Rättsliga rådet för patientens räkning. Vårdpersonal lägger också betydande tid på att anpassa journaler och moment för att möta Rättsliga rådets riktlinjer. I dagsläget kan en person få vänta upp till ett-två år på ett intyg till Rättsliga rådet, vilket gör väntan ännu längre och riskerar att påverka personers psykiska hälsa negativt helt i onödan.

Kriterier för prövning av könsidentiteten

Ett kirurgiskt ingrepp i könsorganen ska få göras på den som har fyllt 18 år om personen:

1. är folkbokförd i Sverige,
2. upplever att kroppen inte stämmer överens med könsidentiteten och,
3. måste antas komma att leva i denna könsidentitet även i framtiden.

RFSL och RFSL Ungdom anser att dessa kriterier är skäliga.

Vi vidhåller dock, som vi skrev i vårt tidigare remissvar, att det viktigaste för kriterium 3 inte borde vara ett antagande om en statisk könsidentitet över tid, utan huruvida personen själv tänker och känner att hen kommer att vara nöjd med beslutet under hela livet. Skrivningen implicerar också att det är någon annan (en läkare) som ska avgöra om personen måste antas komma att leva i könsidentiteten även i framtiden, vilket blir problematiskt.

En bättre formulering skulle vara “3. och beslutet är fast förankrat hos personen”. Vår formulering lägger betoning på den enskildes individuella självbestämmanderätt och frihet, såsom var intentionen med den nya lagen. Inspiration kan också tas från Danmark där ett

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter

kriterium för sterilisering är att “personen kan förutse konsekvenserna av ett sådant ingrepp.” Det är också en skrivning som lägger mer fokus på informerat samtycke.

Om kirurgiska ingrepp vägras ska frågan överlämnas till Socialstyrelsen för beslut

RFSL och RFSL Ungdom ställer sig bakom att en person ska få sin fråga prövad av Socialstyrelsen om hen inte kommer överens med sin behandlande läkare gällande kirurgiska ingrepp i könsorganen, även om vi är fortsatt kritiska till att Rättsliga rådet ska ha någon som helst inflytande över frågor som rör transpersoner. Det är också viktigt att berörda vet att de kan få “second opinion” hos annat utredningsteam.

Förutsättningar för barn

RFSL och RFSL Ungdom är, principiellt sett, emot åldersgränser för vård och tycker att all vård ska ges inom ramen för vetenskap och beprövad erfarenhet oavsett ålder. Men eftersom det i nuläget inte finns varken vetenskap eller beprövad erfarenhet som stödjer underlivskirurgi för minderåriga så gör det i praktiken ingen skillnad om lagen innehåller en åldersgräns eller inte. Som Socialstyrelsen säger blir det viktigt att följa kunskapsutvecklingen och att anpassa lagstiftningen om kunskapsläget förändras. I en framtid där underlivskirurgi för yngre personer är mer beprövat bör inte ett politiskt beslut kring åldersgränser stå i vägen.

Intersexbarns rättigheter

RFSL och RFSL Ungdom ställer sig kritiska till att det i och med utkastets förslag förblir oklart vilket rättsligt skydd som kommer att erbjudas de spädbarn som föds med en intersexvariation och som utsätts för medicinskt onödiga irreversibla ingrepp i könsorganen innan de är gamla nog att ge sitt samtycke.

Utkastet anger (s. 48) att “ingrepp på personer med medfödd avvikelse i könsutvecklingen kan avse rekonstruktiva operationer av missbildningar hos nyfödda barn för vilka något kön i folkbokföringen ännu inte har hunnit fastställas eller andra ingrepp som görs på ett nyfött barn i samband med att barnet tilldelas ett kön.”

RFSL och RFSL Ungdom har inget emot ingrepp på barn i syfte att behandla, bota eller förebygga sjukdom eller skada. Dessa typer av ingrepp är i de allra flesta fall befogade. Vi vänder oss dock mot ingrepp på barn som är så små att de inte kan ge sitt samtycke när ingreppen görs, enbart på indikationen att “normalisera” utseendet på könsorganen. Utkastet anger (s.50) att “All underlivskirurgi ska emellertid – precis som i dag – utföras i överensstämmelse med den reglering och de principer som gäller för hälso- och sjukvården, dvs. med beaktande av vetenskap och beprövad erfarenhet samt barnets bästa. Det torde innebära att medicinskt omotiverade ingrepp på små barn som inte tillåts enligt särskild lagstiftning (t.ex. enligt lagen [2001:499] om omskärelse av pojkar) är otillåtna.”

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter

Socialstyrelsen konstaterar dock i sin rapport “Vård och behandling av personer med intersexuella tillstånd” från 2017 att sådana ingrepp förekommer i Sverige. Sådana ingrepp borde enbart få göras på barn som är tillräckligt stora för att själva ge sitt samtycke till behandlingen. Det finns alltför många fall där kirurgiska ingrepp gjorts i tidigt i livet och där personen senare, som vuxen, har stora fysiska och psykiska men av detta. Vi anser att barn inte ska genomgå medicinskt obefogade underlivsoperationer innan de själva är så gamla att de kan uttrycka en egen könsidentitet och ge ett informerat samtycke till de behandlingar som är förestående. Ett argument för tidiga könsnormaliserande operationer är att föräldrarnas och omgivningens inställning till barnet kan påverkas om barnet har atypiska könsorgan. RFSL och RFSL Ungdom anser att föräldrar och omgivningens inställning behöver bemötas med utbildning, stöd och samtal, inte med kirurgi.

Att Sverige genomför dessa ingrepp går dessutom emot Europarådets resolution 2191 som uppmanar till ett förbud mot normaliserande ingrepp på spädbarn som görs utan individens samtycke. Europarådet menar att dessa ingrepp inskränker den kroppsliga integriteten och uppmanar istället till att intersexpersoner helt ska accepteras i samhället utan vare sig stigmatisering eller diskriminering, något som vi ställer oss bakom. FN:s särskilda rapportör om tortyr fastslog i en rapport 2013 att normaliserande operationer på intersexbarn är del av den grymma, omänskliga eller förnedrande behandling som förekommer mot minoriteter inom hälso- och sjukvården i många länder.

RFSL och RFSL Ungdom anser att regeringen snarast bör tillsätta en utredning för att utreda hur en lagstiftning som förbjuder omotiverade kirurgiska ingrepp och behandlingar på intersexpersoner som inte har gett sitt samtycke skulle kunna se ut.

Överklagande

RFSL och RFSL Ungdom ställer sig bakom möjligheten att överklaga till kammarrätt om tillstånd inte beviljas.

Bemyndigande

Vi har inget att anföra gällande bemyndigande.

Behandling av personuppgifter

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande EU:s dataskyddsförordning och personuppgifter i patientdatalagen avböjer vi att kommentera avsnittet.

Tystnadsplikt och sekretess

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande tystnadsplikt och sekretess avböjer vi att kommentera avsnittet.

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter

En ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att det blir en enkel administrativ process för personer över 12 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, samt att det inte ska krävas någon diagnos eller läkarintyg på att önskan om att ändra juridiskt kön är i linje med ens könsidentitet.
- RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att det möjligt för barn över 12 år som har sina vårdnadshavares tillåtelse att ändra det kön som framgår av folkbokföringen.
- RFSL och RFSL Ungdom är mycket kritiska till att ändring av juridiskt kön ska få presumtionsverkan och inte vara bindande för myndigheter och domstolar.
- RFSL och RFSL Ungdom är kritiska till den betänketid på 4 månader som föreslås för att få ändra det kön som framgår av folkbokföringen. Tiden en person har på sig att bekräfta behöver också ökas, två månader är för kort tid.
- RFSL och RFSL Ungdom anser att det är olyckligt att det krävs medicinsk prövning för att få ändra juridiskt kön ytterligare en gång. I och med att intyg från vårdgivare krävs för att få tillgång till nytt juridiskt kön sammanblandas juridiken med vården på ett sätt som går emot grundprincipen om självbestämmande.
- RFSL och RFSL Ungdom anser att det är mycket positivt att regeringen föreslår att även svenska medborgare bosatta utomlands ska kunna ändra sitt juridiska kön i folkbokföringen och kunna få ett pass med rätt juridiskt kön.
- RFSL och RFSL Ungdom anser att det är bra att ändringar av intersexbarn under 12 års juridiska kön enbart kan ske om det är i linje med barnets egen könsidentitet, vilket innebär att barnet måste vara tillräckligt gammalt och moget för att ha en könsidentitet och en egen åsikt i frågan.

Behovet av en ny lag, lagens namn och lagens tillämpningsområde

Vi har inget att anmärka på att en ny lag införs och att den namnges enligt förslaget. Tvärtom välkomnar vi en ny lag med öppna armar, vi har väntat på den länge.

RFSL och RFSL Ungdom ser mycket positivt på att det blir en relativt enkel administrativ process för personer över 12 år att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, samt att det inte ska krävas någon diagnos eller medicinskt intyg på att önskan om att ändra juridiskt kön är i linje med ens könsidentitet. RFSL, RFSL Ungdom och andra transorganisationer har under många år uttryckt vikten av enskilda personens rätt till självbestämmande, samt att få sin könsidentitet speglad i officiella dokument. Det är med glädje som vi ser att regeringen tagit till sig detta perspektiv och tydligt ger uttryck för det i utkastet till lagrådsremiss. En förändrad lagstiftning är också i linje med Europarådets resolution 2048 från 2015 om "Diskriminering av transpersoner i Europa" som tydliggör att alla medlemsstater bör tillse att alla transpersoner, oavsett ålder och medicinsk status, ska få tillgång till ändring av juridiskt

kön och namn genom en enkel, transparent process baserad på självbestämmande.³ Den föreslagna lagen underlättar kraftigt både för transpersoner och intersexpersoner att få tillgång till det juridiska kön som stämmer bäst med könsidentiteten.

Även om inte alla som har behov av att ändra sitt juridiska kön omfattas av eller uppfyller kriterierna för den nya lagen ser vi att det är en stor förbättring för väldigt många. De allra flesta som vill ändra det kön som framgår av folkbokföringen kommer antingen att vara vuxna eller barn över 12 år som har båda sina vårdnadshavares medgivande, vilket gör att lagen kommer att underlätta för väldigt många trans- och intersexpersoner som behöver ändra sitt juridiska kön. De allra flesta som kommer att ansöka om ändring av juridiskt kön enligt den nya lagen kommer heller inte att ändra sig. Det är inte ett beslut som en person fattar lättvindigt, då det ger mycket stora administrativa konsekvenser för de som beslutar sig för att genomgå det.

En ny könstillhörighetslag har stor potential att ge hälsofrämjande effekter. Att kunna leva i enlighet med sin könsidentitet är mycket viktigt för transpersoner. En enkätstudie bland transpersoner i Sverige som RFSL utförde i samarbete med Transgender Europe (TGEU) 2017 visade bland annat att de transpersoner som kunde leva i enlighet med sin könsidentitet hade bättre hälsa än de som inte kunde det, samt att personer som inte blev felkänade av omgivningen också hade en bättre hälsa än andra.⁴

Förutsättningar för en första ändring

Inget krav på prövning av sökandens könsidentitet

En första ändring utan prövning

RFSL och RFSL Ungdom välkomnar som sagt att utgångspunkten för en ändring av juridiskt kön föreslås vara personens självidentifikation och att Skatteverket inte kommer att pröva en sökandes könsidentitet vid en första ändring.

Vi ställer oss dock mycket frågande till varför en första ändring inte kan göras elektroniskt, med bank-id. Skatteverket har inte kontor i alla kommuner och det kan innebära svårigheter för en person att behöva inställa sig personligen. Dessutom använder vi bank-id i en mängd olika sammanhang för att identifiera oss, vilket uppenbarligen anses vara tillräcklig identifikation i andra myndighetskontakter. Om en person saknar bank-id verkar det rimligt att hen får inställa sig hos Skatteverket personligen.

Då ansökan ska göras personligen och att personen förväntas identifiera sig blir det viktigt att handläggare vid Skatteverket har kännedom om att det ofta är så att ett foto-id inte är väl

³ Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe. Council of Europe.

⁴ RFSL: In society I don't exist, so it's impossible to be who I am. 2017

överensstämmande med personens utseende, till följd av av personens transition. För att försäkra ett gott bemötande är det viktigt att personalen har viss transkompetens och att det tydligt framgår att de inte ska pröva personens könsidentitet, trots att personen förväntas intyga att det kön som framgår av folkbokföringen inte stämmer överens med könsidentiteten. Vissa personer kommer säkerligen att vilja byta förnamn och personnummer samtidigt. Det blir viktigt att Skatteverket har rutiner för hur detta görs på ett smidigt sätt.

Åldersgräns för ändring av juridiskt kön

Vi välkomnar att barn från 12 år kan ändra det kön som framgår av folkbokföringen med sina föräldrars godkännande. Vid den åldern har barn inflytande över beslut som angår dem i andra delar av livet och det borde även innefatta frågan om juridiskt kön. Det finns ingen utom barnet själv och dess föräldrar som bättre kan bedöma om en ändring av juridiskt kön är det bästa för barnet. Juridiskt kön är dessutom en rent administrativ uppgift som går att ändra igen.

Det är mycket efterlängtat att åldersgränsen för att ändra juridiskt kön sänks, då många transungdomar mår mycket dåligt och i nuläget inte har möjlighet att ändra juridiskt kön förrän efter långa utredningstider och efter att ha uppnått myndighetsålder. Det underlättar även för intersexungdomar som har sina vårdnadshavares medgivande att ändra juridiskt kön, i de fall då det kön som tilldelades vid födseln inte överensstämmer med könsidentiteten.

Flertalet studier har de senaste åren visat att unga transpersoner i Sverige har stor psykisk ohälsa och många lider av självmordstankar. Det är mycket positivt att unga transpersoner, från 12 års ålder, skulle få en större möjlighet att leva i enlighet med sin könsidentitet. Reformen värnar definitivt barnets bästa, där barnet får erkännande för den barnet är och bli tagen på allvar.

Vi hade gärna sett ett lagförslag med en lägre åldersgräns och möjlighet för de unga som bara har en förälders godkännande att ändra juridiskt kön. I Norge är ändring av juridiskt kön möjligt från 6 års ålder. Där har cirka 120 unga under 18 år ändrat sitt juridiska kön per år sedan lagen infördes, det har alltså inte blivit någon anstormning av unga som vill använda sig av lagen men för de som har fått möjligheten är det otroligt viktigt. RFSL och RFSL Ungdom hade hellre sett en lag som liknar den för intersexbarn, det vill säga att barn kan ändra sitt juridiska kön om det går i linje med barnets könsidentitet. Det innebär att det inte finns en åldersgräns utan att det utgår från barnets mognad och förutsättningar att uttrycka en vilja kring könsidentitet. Trots det ser vi att förslaget att tillåta ändring av juridiskt kön från 12 års ålder är ett enormt framsteg som kommer att underlätta livet för unga transpersoner.

En första ändring ska kunna beviljas först efter fyra månader

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter

RFSL och RFSL Ungdom delar utkastets bedömning att rätten till självbestämmande gällande juridiskt kön väger tyngre än den eventuella risk för missbruk som systemet med förenklad personnummerändring innebär. Vi välkomnar den grundliga genomgång som utredarna gjort gällande de farhågor gällande missbruk som har uppkommit under årens lopp. Det är uppenbart att risken för missbruk finns men att den är tämligen ringa.

Med tanke på att det i dagsläget tar flera år att få ändra sitt juridiska kön är fyra månaders väntetid en relativt kort tid. Vi ser att en sådan betänketid som en åtgärd för att förebygga eventuellt missbruk kan vara en rimlig avvägning, men hade hellre sett ett förslag utan väntetid då den väntan som krävs kan innebära ett utökat lidande för individen. Danmark har i nuläget en liknande väntetid i sin lagstiftning, men där pågår en utredning om väntetiden ska tas bort. Norge har ingen väntetid, men en person måste bekräfta sin ansökan skriftligen. Vi ställer oss frågande till att Sverige skulle ha ett större behov av åtgärder för att förebygga eventuella missbruk än vårt grannland.

Vad som inte framgår av utkastet är om en person förväntas inställa sig hos Skatteverket personligen både vid ansökan och igen vid bekräftelsen fyra månader senare. Vi anser att det är viktigt att det förtydligas. Vi vill att reglerna utformas så att en person inställer sig personligen vid första ansökan (om det inte kan göras online med bank-id) och att bekräftelsen sedan kan ske online, efter förfrågan av Skatteverket om man vill bekräfta sin ansökan. Att tvinga en person att inställa sig två gånger anser vi utgör ett oskäligt administrativt hinder.

Luckan på två månader mellan att väntetiden är slut (efter fyra månader) och bekräftelsen ska hinna inkomma (inom sex månader) är för kort. En person kan vara utomlands, ha nedsatt kapacitet på grund av psykisk ohälsa eller av någon annan anledning ha svårt att hinna bekräfta sin ansökan inom det här tvåmånadersfönstret. Det vore bra om det förlängs. Antingen genom att förkorta väntetiden eller genom att förlänga bekräftelsetiden.

Ytterligare åtgärder kan bli nödvändiga

RFSL och RFSL Ungdom välkomnar regeringens intention att utvärdera lagen och dess konsekvenser efter en tid. Vi anser att många av de farhågor som nu dryftas i samhällsdebatten inte är realistiska. Därför blir det viktigt att utvärdera lagen efter några år för att se vad som kan förbättras och om det har inneburit faktiska eller oväntade problem som kan behöva åtgärdas.

Förutsättningar för en förnyad ändring

RFSL och RFSL Ungdom anser, i likhet med bland annat Europakommissionen, att alla borde ha rätt till självbestämmande och frihet över den könsidentitet som speglas i officiella

dokument.⁵ Rättigheter förverkas inte genom att en person utövar dem, rättigheten borde därmed kvarstå oavsett om en person bytt juridiskt kön tidigare eller inte. Därför är det olyckligt att det krävs en medicinsk prövning för att få ändra juridiskt kön ytterligare en gång. Som vi skrivit tidigare i vårt betänkande anser RFSL och RFSL Ungdom, i likhet med exempelvis Yogyakartaprinciperna, att en person inte ska behöva uppsöka en vårdinstans för ett intyg för att få tillgång till det kön i folkbokföringen som bäst speglar ens könsidentitet.

I Norges lag (lov 17. juni 2016 nr. 46 om endring av juridisk kjønn) finns ingen begränsning av antalet gånger som en person får ändra sitt juridiska kön, eller förändringar av tillvägagångssättet baserat på om personen tidigare ändrat sitt juridiska kön. Föreningen FRI i Norge har inte sett några negativa konsekvenser av en sådan lagstiftning och inte heller hört några uppgifter om att den nya lagen skulle ha missbrukats i brottsliga syften.⁶ Vi förstår farhågan att upprepade ändringar av juridiskt kön, i förmodligen mycket sällsynta fall, skulle kunna missbrukas. Dock anser vi inte att det är en bra lösning att involvera vården i en fråga som borde vara rent juridisk.

I det fall ett intyg från vården krävs för ytterligare ändring av juridiskt kön är det positivt att fler instanser än könsutredningsteam, såsom en psykolog, skolkurator eller regionknuten kurator/samtalsterapeut, har möjlighet att utfärda ett sådant intyg. Men som tidigare nämnt anser vi att det som tydligast skulle ge transpersoner tillgång till sina mänskliga rättigheter vore att inte villkora rättigheten oavsett om det är första eller andra gången personen vill ändra sitt juridiska kön.

Vi anser att en ytterligare ändring av juridiskt kön borde ske utifrån samma förfarande som en första ändring. Om en betänketid på fyra månader är inbyggd anser vi det vara ett tillräckligt skydd mot missbruk.

Konsekvenserna av kravet blir att det är svårare för personer att få tillgång till rätt juridiskt kön om en andra ändring är nödvändig, oavsett anledning. För personer vars könsidentitet förändrats över tid eller som ångrat sig ställs det högre krav än för transpersoner som ansöker om en första ändring.

Vår förståelse är att kravet på ett medicinskt intyg vid ytterligare ändring av juridiskt kön efterfrågas för att minska risken att ändring av personnummer används i kriminellt syfte eller för att komma undan med kriminella handlingar. I dessa fall kommer det troligtvis vara mycket enkelt som cisperson att få ett intyg på att könsidentiteten inte stämmer överens med

⁵ Council of Europe. Resolution 2048 (2015). Discrimination against transgender people in Europe.

⁶ Föreningen FRI: telefonsamtal med Luca Dalen Espseth, 20180608

det juridiska könet. Åtgärden blir därför verkningslös samtidigt som det ställer upp administrativa hinder för den grupp lagen är till för.

En förnuftigare lösning för att förebygga missbruk vore att uppdatera de tekniska system som finns för spårning av personnummer, eller att ändra systemet så att en person får tillbaka sitt gamla personnummer vid förnyad ändring.

En ännu förnuftigare lösning vore att göra alla personnummer könsneutrala och registrera juridiskt kön på annat sätt. Då skulle problemet vara ur världen, de administrativa problemen vid ändring av juridiskt kön skulle försvinna och risken för missbruk skulle omintetgöras.

Ansökningar som avser barn

Vi har inget att anmärka på att en ansökan för barn ska vara skriftlig och att barnet själv behöver ge sitt skriftliga samtycke.

Det är positivt att barnets eget skriftliga samtycke krävs i de fall en ansökan görs för ett barn mellan 12-18 år. Det kommer bland annat att skydda intersexbarn över 12 år från upprepade ändringar av juridiskt kön utan barnets samtycke.

Ändring för ett barn under 12 år med medfödd avvikelse i könsutvecklingen

Det är bra att förslaget innebär att möjligheten finns för barn under 12 år med intersexvariationer att ändra det kön som framgår av folkbokföringen, i de fall det relativt tidigt i livet blir uppenbart att det juridiska kön som tilldelades vid födseln inte går i linje med barnets könsidentitet.

RFSL och RFSL Ungdom anser också att det är bra att ändringar av intersexbarns juridiska kön enbart kan göras om det är i linje med barnets egen könsidentitet. Barnet måste alltså vara tillräckligt gammalt och moget för att ha en könsidentitet och en egen åsikt för att ändring av juridiskt kön kan komma på fråga. Det kommer att förhindra upprepade förändringar av barns juridiska kön när barnet är för litet för att kunna samtycka.

Sökanden ska vara folkbokförd eller medborgare i Sverige

Det är mycket positivt att regeringen föreslår att även svenska medborgare bosatta utomlands ska kunna ändra sitt juridiska kön i folkbokföringen och kunna få ett pass med rätt juridiskt kön. Det tidigare kravet om folkbokföring har medfört stora problem och begränsningar för svenska medborgare som är bosatta i andra länder än Sverige, där kravet på folkbokföring i Sverige stått i direkt motsättning till andra krav som ställs av landet där personen exempelvis arbetar eller studerar.

Sökanden får inte vara registrerad partner

*RFSL och RFSL Ungdom
Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter*

Enligt förslaget kan en sökande inte vara registrerad partner enligt den upphävda lagen om partnerskap för att ändra sitt kön i folkbokföringen. RFSL och RFSL Ungdom anser att det är något otydligt om det här även gäller för partnerskap registrerade utanför Sverige. Många länder saknar en könsneutral äktenskapslag och partnerskap kan därmed inte omvandlas till äktenskap. Samlevnadsformer som regleras i andra länders lagstiftning bör inte utgöra ett hinder för att få ändra juridiskt kön i Sverige då det kan innebära krav på att först behöva skilja sig i ett annat land innan rättigheten att ändra juridiskt kön kan tillgodoses.

Beslutande myndigheter

RFSL och RFSL Ungdom tillstyrker att Skatteverket ska vara beslutande myndighet när någon som är över 12 år ansöker om nytt juridiskt kön första gången. Vi hade gärna sett att Skatteverket även hade handlagt förnyade ändringar enligt samma procedur som vid en första ändring. I det fall Socialstyrelsen ändå blir beslutande myndighet vid en förnyad ändring av juridiskt kön vill vi ytterligare understryka vikten av att handläggningen hamnar på en annan enhet än Rättsliga rådet, något som utkastet till lagrådsremiss själva framhåller på s.96.

Socialstyrelsens Rättsliga råd (RR) har haft en roll som portvakt till könsbekräftande vård och nytt juridiskt kön under mycket lång tid. RFSL har drivit flera domstolsärenden mot RR där personer nekats att få ett nytt, korrekt juridiskt kön. RFSL har vunnit den stora majoriteten sådana fall. Alltså är RR:s kompetens att avgöra om en person bör få ändra juridiskt kön bristfällig. Deras nuvarande riktlinjer för vad som krävs för att få ändra det kön som framgår av folkbokföringen går emot Socialstyrelsens eget kunskapsstöd för vård av personer med könsdysfori. Rättsliga rådets riktlinjer författades och skickades ut till utredningsteamet efter det att kunskapsstöden publicerats av Socialstyrelsen, vilket visar på såväl en bristande vilja att följa med i förbättringen av vården som brist på kompetens i frågorna. Socialstyrelsen skrev själva en hemställan till Socialdepartementet och bad om att Rättsliga rådets roll som beslutsfattare i dessa ärenden ska tas bort.⁷

Vi vill att Rättsliga rådet, utifrån bristande kompetens och lågt förtroende bland både transpersoner och könsutredningsteam, helt fråntas sin roll som beslutsfattare gällande juridiskt kön.

Överklagande

RFSL och RFSL Ungdom ställer sig bakom möjligheten att överklaga till kammarrätt om tillstånd inte beviljas.

Erkännande av utländska domstolars domar och myndigheters beslut

⁷ Hemställan om ändring av förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen. Dnr 1.2-5641/2018
RFSL och RFSL Ungdom

RFSL och RFSL Ungdom tillstyrker med enfaset utländska domstolars domar och myndigheters beslut bör gälla i Sverige. Det är också positivt att de facto-erkännanden från ett annat land, såsom beslut om utfärdande av pass eller identitetshandlingar, ska gälla i Sverige.

Det är dock mycket olyckligt att de ickebinära personer som har fått juridiskt erkännande i sitt hemland inte kan få det i Sverige, utan tvingas in i någon av de binära könsidentiteterna som står till buds här. Vi hoppas ändå att personer som utsätts för detta åtminstone får välja själva vilket juridiskt kön de ska tilldelas i Sverige, så att en flytt inte innebär en ännu större kränkning i att bli tvångsköнад.

Bemyndigande

Vi har inget att anföra gällande bemyndigande.

Behandling av personuppgifter

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande EU:s dataskyddsförordning och personuppgifter i patientdatalagen avböjer vi att kommentera avsnittet.

Tystnadsplikt och sekretess

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande tystnadsplikt och sekretess avböjer vi att kommentera avsnittet.

Innebörden av ändring och behovet av följdändringar (Rättsverkan)

Då det inte står i själva lagtexten hur lagens rättsverkan ska se ut blir lagens förarbeten, dvs. texten i propositionen, extremt viktig för hur lagen ska tolkas och användas. Vi anser att texten i utkastet under denna rubrik är djupt problematisk och måste arbetas om.

I utkastet påstår regeringen att den föreslagna ändringen av lagen automatiskt innebär att ett ändrat juridiskt kön går ifrån att vara fastställt till att enbart ha presumtionsverkan. Det skulle betyda att om en person ändrat sitt juridiska kön enligt den nya lagen så antas hen ha det kön som framgår i folkbokföringen tills något annat visats. Om texten inte ändras kommer det att innebära att könet som framgår av folkbokföringen inte blir bindande för domstolar och myndigheter som har att pröva frågor där någons kön har rättslig betydelse.

Det är för oss oklart varför principen om att den förvärvade könstillhörigheten ska vara den som styr, som fastslogs i samband med att steriliseringskravet avskaffades (prop. 2012/13:107 s.19) nu ska förändras i grunden. Enligt Norges lagstiftning ska det juridiska könet ligga till grund när andra lagar och föreskrifter tillämpas och det är svårt att se varför vi ska göra annorlunda i Sverige. Det finns inget som säger att den föreslagna förändringen

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter

måste innebära att ett förvärvat juridiskt kön enligt den nya lagen måste ha presumtionsverkan. Förändringen är ett ställningstagande som görs i utkastet men det är ingen självklar konsekvens av en ny förenklad process för ändring av kön i folkbokföringen. För oss är det självklart att den nya lagen måste få samma rättsverkan som den gamla könstillhörighetslagen, allt annat är orimligt.

I utkastet hänvisar författarna till förarbetena till 1972-års lagstiftning och de resonemang om rättsverkan förs där kring fastställelseförfarande och presumtionsverkan. Men regeringen har uppenbarligen konstaterat att lagen från 1972 och dess förarbeten är utdaterad och det är därför som man valt att göra denna revision, för att göra lagen mer modern. Då ter det sig orimligt att hänvisa till resonemang i denna 50 år gamla text gällande just denna viktiga fråga. Regeringen måste kunna ta nya modernare ställningstaganden nu.

För transpersoner som ändrat juridiskt kön riskerar presumtionsverkan att bli katastrofal. Det öppnar upp för att domstolar och myndigheter godtyckligt baserar sina avgöranden i rättsliga prövningar där kön har relevans på andra aspekter än juridiskt kön. Det kan innebära att personers könsuttryck, kropp och beteenden bedöms istället för det juridiska könet. Ett sådant förfarande vore enormt kränkande och riskera att omintetgöra en persons människovärde. Det öppnar upp för att den diskriminering som vissa transpersoner upplever på grund av sitt könsuttryck kommer att ske systematiskt även i domstol.

De eventuella komplikationer och följdändringar som kan uppstå vid ändring av juridiskt kön är inte något nytt då det varit möjligt att ändra juridiskt kön i Sverige sen 1972. Sen 2013 har fler komplexa situationer kunnat uppkomma då kravet på sterilisering togs bort vilket möjliggör exempelvis att personer med juridiskt kön man föder barn. Dessutom sker det redan idag att personer tolkas av omgivningen som det ena könet samtidigt som de har ett annat juridiskt kön, exempelvis när en person har genomgått könsbekräftande behandling under en längre tid men på grund av den krångliga och byråkratiska processen som gäller idag ännu inte fått ändra sitt juridiska kön. Att öppna upp möjligheten för domstolen att ogiltigförklara en persons juridiska kön på grund av eventuella krockar med andra lagar eller hur omgivningen tolkar personens kön kan inte vara lösningen, dessa situationer har varit möjliga att lösa på olika vis hittills och det bör fortsatt vara möjligt.

I utkastet står det att “i praktiken bedöms den föreslagna lagen inte medföra någon förändring för den grupp transsexuella som förarbetena från 1972 års könstillhörighetslag tog sikte på”. Dels stämmer det inte, då binära transpersoner som vill genomgå könsbekräftande vård med den nya lagen kommer att kunna ändra sitt juridiska kön mycket tidigare i den medicinska processen och därmed hamna i en situation där deras juridiska kön kan debatteras i domstol. Dessutom är den nya lagen till för att göra personkretsen för vilka lagen är tillämpbar större,

och exempelvis låta även ickebinära transpersoner ändra sitt juridiska kön. Det är en del av poängen med en ny lagstiftning.

För RFSL och RFSL Ungdom är det en självklarhet att en ändring av könet i folkbokföringen inom ramen för den nya lagstiftningen också måste bli bindande för domstolar och myndigheter, annars blir lagstiftningen meningslös, tandlös och kränkande. Därför måste regeringskansliet arbeta om den här texten, den får inte bli en del av de nya lagarnas förarbete.

Om texten ändå får stå kvar måste några frågetecken rätas ut:

- Vad händer om en person får sitt juridiska kön underkänt i domstol? Kommer hen att tvingas ändra tillbaka sitt juridiska kön eller är det i enbart det enskilda ärendet som den underkännande domen gäller?
- På vilka grunder ska en domstol avgöra en persons "verkliga kön"? Vad är det för något?

Redan 2010 fastslog Europarådet för mänskliga rättigheter att "Member states should take appropriate measures to guarantee the full legal recognition of a person's gender reassignment in all areas of life".⁸ Varför Sverige nu riskerar att frångå detta är svårt för oss att förstå.

Ändringar av andra författningar

Steriliseringslagen

RFSL och RFSL Ungdom tillstyrker förslaget om ändring i steriliseringslagen. Vi håller med om att det bör vara möjligt att genomföra sterilisering om det finns förutsättningar för att få tillstånd till underslivskirurgi och att ett tillstånd om sterilisering då inte ska fattas av Socialstyrelsen utan istället ligga hos den behandlande läkaren tillsammans med patienten själv.

Patientdatalagen

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande patientdatalagen avböjer vi att kommentera avsnittet.

Diskrimineringslagen

Förslaget innebär att diskrimineringsgrunden kön ska omfatta även den som avser att ändra eller har ändrat

⁸ Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers to member states on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity.

- det kön som framgår av folkbokföringen, eller
- kroppen genom sådana kirurgiska ingrepp som omfattas av lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen.

RFSL och RFSL Ungdom anser att utkastets förslag är betydligt bättre än det förslag som fanns i de tidigare departementsskrivelsen och tillstyrker den föreslagna ändringen. Det är, som utkastet också understryker, olyckligt om en förändrad diskrimineringslag innebär en förändring i personkretsen som omfattas av diskrimineringsgrunden jämfört med idag. Därför är utkastets förslag att föredra jämfört med regeringens tidigare förslag.

Offentlighets- och sekretesslagen

Då RFSL eller RFSL Ungdom inte är organisationer som har särskild expertis gällande offentlighets- och sekretesslagen avböjer vi att kommentera avsnittet.

Fängelselagen och häkteslagen

Förslaget i utkastet är att göra en förändring av fängelselagen och häkteslagen som innebär att de intagna inte längre måste samtycka till att någon med motsatt kön placeras tillsammans med dem, samt att det finns möjlighet att om särskilda skäl föreligger placera en person tillsammans med interner av motsatt kön. Vi motsätter oss inte förslaget, men vill passa på att problematisera utkastets innehåll något.

Självfallet måste en placering på anstalt ta hänsyn till flera olika principer:

- Den intagnas könsidentitet.
- Den intagnas säkerhet.
- Den intagnas juridiska kön.
- De andra intagnas faktiska trygghet.

Exempelvis skulle en transkvinna som ännu inte ändrat juridiskt kön till kvinna kanske vara enormt otrygg i ett fängelse med män och skulle få behövligt skydd om hon istället placerades med andra kvinnor, varför det är förmodligen är lämpligt att placera henne med personer med ett annat juridiskt kön än hon själv. Då blir det olyckligt om en sådan placering hindras av att någon av de andra intagna inte samtycker.

Men det blir mycket problematiskt om en persons utseende (exempelvis att en transkvinna inte passerar tillräckligt bra som kvinna) blir det som avgör om personen placeras i ett mans- eller kvinnofängelse. Vem avgör detta? Vilka kriterier ska användas? Hur kan det överklagas?

En person som av omgivningen läses som man men som har kvinnligt personnummer och kvinnlig könsidentitet som placeras på kvinnofängelse gör inte automatiskt att andra kvinnor

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter

på fängelset kommer att utsättas för förtryck av kriminella män under tiden i kriminalvårdsanstalt, vilket upprörande nog verkar vara utkastets utgångspunkt. Om hon är våldsam mot andra kvinnor så är det självfallet ett problem, men det är ett problem oavsett om hon är cis eller trans.

Dessa frågor har med rättsverkningarna av en ändring av juridiskt kön att göra, vilket vi har diskuterat mer under rubriken “Innebörden av ändring och behovet av följdändringar (Rättsverkan)” ovan.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

RFSL och RFSL Ungdom är kritiska till att lagen inte kommer att införas förrän den 1 januari 2024. Det borde räcka med ett år för Skatteverket och Socialstyrelsen att anpassa sig till den nya lagstiftningen, då vi måste anta att den nya lagen kommer att klubbas av riksdagen i juni 2022 så borde lagen kunna träda i kraft den 1 juli 2023.

RFSL och RFSL Ungdom tillstyrker de föreslagna övergångsbestämmelserna.

Konsekvenser

Barnkonsekvensanalys

Då barnkonventionen är lag i Sverige hade vi gärna sett en barnkonsekvensanalys i utkastet och ställer oss frågande till varför en sådan inte gjorts. RFSL och RFSL Ungdom ser att förslaget skulle gynna barn, i synnerhet transbarn, mycket då det ger ökad rätt både till identitet och inflytande och makt över sitt eget liv.

Konsekvenser för statistik

I sammanhanget är det värt att nämna att Statistiska centralbyrån i sitt remissvar kring den tidigare utredningen anförde att de inte såg att förslaget skulle påverka deras arbete nämnvärt.

Vi ser, om något, att lagförslaget kommer medföra en mer korrekt jämställdhetsstatistik än den vi har idag, då processen att ändra juridiskt kön förenklas och möjliggör för fler transpersoner att få rätt juridiskt kön.

I den mediala debatten om förslaget har frågan om huruvida jämställdhetsstatistiken ska utgå från självidentifikation eller ej kommit upp. RFSL och RFSL Ungdom ser inte den som en relevant fråga, då även nuvarande könstillhörighetslag innebär att det juridiska könet kan ändras utifrån självidentifikation dock med ytterligare krav som ska uppfyllas, vilket varit gällande sedan 1972. Förslaget som tagits fram använder sig av samma ställningstagande som tidigare lagstiftning och syftar enbart till att göra en ändring av juridisk kön mer tillgänglig för den berörda gruppen. Vi anser att det saknas underlag för att argumentera för att

RFSL och RFSL Ungdom

Riksförbundet och Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter

nuvarande jämställdhetsstatistik, som går att ändra utifrån könsidentitet (med vissa begränsningar), inte är tillräcklig.

Att argumentera för att juridiskt kön inte ska utgå från självidentifikation är också att tydligt ifrågasätta transpersoners och intersexpersoners mänskliga rättigheter.

RFSL och RFSL Ungdom efterfrågar ett uppdrag till relevant myndighet, förslagsvis Skatteverket, att föra statistik över antalet som ändrar juridiskt kön, vid vilken ålder ansökan inkommer, hur många som ändrar tillbaka sitt juridiska kön samt hur många som lämnar in en första ansökan men sedan inte bekräftar sin ansökan. Statistiken är nödvändig för att kunna utvärdera utfallet av den nya lagstiftningen.

En modern hantering av kön i folkbokföringen - förslag för framtiden

- RFSL och RFSL Ungdom förespråkar att Sverige inför könsneutrala personnummer och att juridiskt kön blir något som registreras separat i folkbokföringen.

En sådan reform skulle innebära att juridiska förfaranden kring kön i folkbokföringen skulle kunna underlättas betydligt. Personer som vill ändra könet som framgår av folkbokföringen skulle inte behöva byta sitt personnummer, vilket i dagens system innebär en stor administrativ börda både för individen själv men också för myndigheter, företag och andra organisationer som personen har kontakt med. Ett eventuellt införande av ytterligare alternativ, så kallat tredje juridiskt kön, för det kön som framgår av folkbokföringen skulle också underlättas betydligt om personnummer var könsneutrala.

Könsneutrala personnummer skulle också omöjliggöra att en ändring av kön i folkbokföringen missbrukas av brottslingar, vilket är en farhåga som andra remissinstanser haft inför detta lagförslag. Om personnummer blir könsneutrala skulle en person som ändrar juridiskt kön inte behöva byta personnummer och därmed identitet, utan enbart det kön som är registrerat för personen.

I den mediala debatten kring könsneutrala personnummer har det visats en oro kring hur jämställdhetsstatistik då kan föras. RFSL och RFSL Ungdom anser att det inte skulle vara ett problem så länge juridiskt kön ändå registreras separat i folkbokföringen. Informationen kommer fortfarande att finnas kopplad till individen och möjlig att få ut vid statistiska jämförelser på samma sätt som annan data, såsom civilstånd och bostadsort.

Trifa Shakely,
Förbundsordförande RFSL

Jêran Rostam,
Förbundsordförande RFSL Ungdom

Cal Orre,
Samhällspolitiskt ansvarig RFSL